

УДК 81'25'37'616.31

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/33.215733>

Анна ПАВЕЛЬЄВА,

orcid.org/0000-0002-2306-1928

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри германської філології та перекладу

Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(Полтава, Україна) *kunsite.zi@gmail.com*

Юлія ГОЛОВНЯ,

orcid.org/0000-0003-4369-6549

магістрантка кафедри германської філології та перекладу

Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(Полтава, Україна) *yuliaholovnia@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ САЙТІВ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ТЕМАТИКИ

У статті розглядається специфіка перекладу сайтів стоматологічної тематики. Зокрема, даються поради стосовно підготовки проєкту локалізації сайтів, яка включає вибір набору інструментів перекладу; відбір перекладачів, вибір перекладацької компанії; попередню підготовку матеріалу, передачу матеріалів перекладачеві, редагування, технічну й мовну перевірку, формування перекладацької пам'яті для подальшої мовної підтримки тощо. Автори зазначають, що під час перекладу стоматологічних сайтів виникає низка труднощів, а саме: урахування перекладу інтерфейсу сайту, складання глосарія метатегів, наявність великого об'єму професійних термінів, дотримання вимог технічного тексту та неможливість використання образної лексики, адаптація текстів до потреб аудиторії, а також до потреб дизайну й інтерфейсу сайту. Аналізуються типи лексики, яка вживається у процесі перекладу стоматологічних сайтів: стоматологічна професійна лексика та терміни, терапевтична, хірургічна, ортопедична, естетична стоматологія, ортодонція, професійна гігієна, лексика прейскурантів та інтерфейсу, зумовлена особливостями лікування та діагностики, різними видами препаратів, стоматологічних приладів та технік їх використання. У статті розглядаються такі види способів перекладу стоматологічної професійної лексики, як калькування, транскрибування, транслітерація, описовий переклад, переклад за допомогою родового відмінка, переклад за допомогою прийменників. Підкреслюється необхідність використання перекладацьких трансформацій під час перекладу сайту стоматологічної тематики, оскільки головною метою перекладу є забезпечення адекватності, досягнення найточнішої передачі сенсу оригінальних текстів і, у контексті перекладу сайту, збереження структурної форми контенту. У результаті аналізу перекладу сайту однієї стоматологічної клініки доводиться, що найпоширенішими способами перекладу медичної термінології є транскрибування, транслітерація та калькування.

Ключові слова: транскрибування, транслітерація, калькування, описовий переклад, переклад за допомогою родового відмінка, переклад за допомогою прийменників.

Anna PAVELIEVA,

orcid.org/0000-0002-2306-1928

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Germanic Philology and Translation

National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"

(Poltava, Ukraine) *kunsite.zi@gmail.com*

Yulia HOLOVNIYA,

orcid.org/0000-0003-4369-6549

Master's Degree Student at the Department of Germanic Philology and Translation

National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"

(Poltava, Ukraine) *yuliaholovnia@gmail.com*

PECULIARITIES OF DENTAL SITES TRANSLATION

The article considers the specifics of translation of dental sites. In particular, the authors give advice on the preparation of a site localization projects, which includes the choice of a translation company and a set of translation tools; the selection of translators, preliminary preparation of material, transfer of materials to the translator, editing, technical and linguistic verification, formation of the translation memory for further language support, etc. The authors note that

when translating dental sites there emerges a number of difficulties, such as taking into account the translation of the site interface, compiling a glossary of meta tags, a large amount of professional terms, compliance with the requirements to technical texts and the impossibility of using figurative vocabulary, adapting texts to the needs of the audience and to the site design and interface. The following types of vocabulary found in the process of translating dental sites are analyzed: dental professional vocabulary and terms, therapeutic, surgical, orthopedic, aesthetic dentistry, orthodontics, professional hygiene, vocabulary of price lists and interface, due to the peculiarities of treatment, diagnostics and different types of drugs. The article is concerned with such types of methods of translation of dental professional vocabulary as transcription, transliteration, loan translation, descriptive translation, translation by the genitive case, translation by prepositions. The article states that there is need to use translation transformations when translating a dental site, as the main purpose of translation is to ensure adequacy, to achieve the most accurate transfer of meaning of original texts and, in the context of site translation, to preserve the structural form of content. As a result of the analysis of the translation of the dental clinic site, it is proved that the most common ways of translating medical terminology are transcription, transliteration and loan translation.

Key words: transcription, transliteration, loan translation, descriptive translation, translation by genitive case, translation by prepositions.

Постановка проблеми. Сфера медичного перекладу є надзвичайно складною та комплексною структурою. Так, американський медичний перекладач Генрі Фішбах стверджує, що «медичний переклад цілком може бути найбільш універсальною та найдавнішою формою перекладу через усюдисущу анатомію та фізіологію (зрештою, організм людини є більш-менш однаковим скрізь)» (Fischbach, 1962).

Попит на медичний переклад надзвичайно високий. Це не лише науково-медичні статті, підручники та професійно-технічна література, а також реклама медичних препаратів, інструкції з використання ліків чи проведення певних медичних процедур, рецепти, особисті картки пацієнтів, історії хвороб та багато іншого. У контексті стоматологічного перекладу можна говорити про терапевтичну, хірургічну, ортодонтичну, ортопедичну, а також естетичну стоматологію та наявну в кожній із цих галузей власну професійно-технічну лексику, зумовлену особливостями лікування та діагностики, різними видами препаратів, стоматологічних приладів та технік їх використання, наприклад, різні види брекет-систем чи таких косметичних процедур, як професійна гігієна рота чи відбілювання зубів.

Також варто додати, що зараз, в умовах всесвітнього карантину та в епоху стрімкого розвитку ІТ-сектора, набирає попиту такий вид перекладу, як переклад професійних сайтів. І саме приватні стоматологічні клініки є головними замовниками такого виду перекладу. На додачу до цього варто зазначити, що переклад медичного тексту, зокрема стоматологічної тематики, мусить бути адаптований до потреб аудиторії. Адже матеріал, наприклад інформація про новий метод лікування ясен, може бути абсолютно по-різному викладений залежно від того, чи його готують як інформаційну картку для потенційного клієнта чи як виступ на вузькогалузовому семінарі.

Аналіз досліджень. Переклад стоматологічної лексики в різних аспектах розглядався в декількох наукових розвідках українських учених. Так, Ю. С. Дев'ятко розглядає проблемні аспекти перекладу й упорядкування українських стоматологічних термінів на сучасному етапі й альтернативні шляхи їх вирішення, класифікацію термінологічних словосполучень, основні термінотворчі моделі сучасних англійських стоматологічних термінів, пропонує алгоритм роботи у процесі перекладу багатокomпонентних медичних термінів з англійської українською мовою (Дев'ятко, 2015; Дев'ятко, 2014). У статті Н. М. Тхор ідеться про семантичний аспект стоматологічної термінології в англійській мові на матеріалі спеціалізованих та загальномовних словників, запропоновано тематичну класифікацію англomовних стоматологічних термінів (Тхор, 2017). Однак ми не знайшли досліджень, присвячених особливостям перекладу стоматологічних сайтів.

Мета статті – дослідити різні типи стоматологічної лексики, яка найчастіше вживається на сайтах, та способи її перекладу, з'ясувати, які труднощі виникають у процесі перекладу стоматологічних сайтів.

Виклад основного матеріалу. Точний і адекватний переклад таких текстів цілком залежить від майстерності, рівня знань, професійності, обізнаності в даній конкретній галузі перекладача, адже саме на нього покладається адаптація тексту під потреби аудиторії.

Під час підготовки проекту локалізації як перекладачам, так і редакторам необхідно створити детальні інструкції. Перекладачі, зокрема, мають працювати в координованому потоці роботи (workflow) та використовувати автоматизовані системи перекладу (Yunker, 2003: 124). На думку Дж. Юнкера, власне переклад – це простий процес, складною є його логістика в межах локалізації, яку ускладнюють обсяг матеріалу та кількість

мов перекладу (Yunker, 2003: 197). Однак незалежно від кількості мов та складності проекту він повинен пройти чотири етапи: 1) установлення мети, бюджету та графіка виконання; 2) вибір набору інструментів перекладу; 3) відбір перекладачів, вибір перекладацької компанії; 4) виконання проекту, що включає попередню підготовку матеріалу, передачу матеріалів перекладачеві, редагування, технічну й мовну перевірку, формування перекладацької пам'яті для подальшої мовної підтримки (Yunker, 2003: 197).

У перекладі стоматологічних текстів для сайтів існує низка труднощів:

- урахування перекладу інтерфейсу сайту (навігація сайту, меню, кнопки, анкета замовлення послуг та форма зворотного зв'язку);

- складання глосарія метатегів (слів, що необхідно враховувати та використовувати для локалізації сайту в пошукових системах). Має бути складений список слів, семантичне ядро, що відобразатиме слова, які використовуватимуться під час просування сайту засобами реклами. Зазвичай такий список містить заголовки, теги, короткий опис сторінок тощо, має бути наданий перекладачу;

- наявність великого об'єму професійних термінів;

- дотримання вимог технічного тексту та неможливість використання образної лексики. Але тут можуть бути винятки, якщо політика сайту передбачає іншу манеру спілкування із клієнтами;

- необхідність для перекладача бути обізнаним у кількох вузькопрофільних галузях стоматологічної сфери;

- адаптація текстів до потреб аудиторії, а також до потреб дизайну й інтерфейсу сайту. Наприклад, часто доводиться скорочувати текст заголовків або використовувати менші за обсягом синонімічні фрази чи слова;

- дотримання структури сайту під час перекладу, адже адаптацією перекладу сайту та його перенесенням безпосередньо онлайн будуть займатися ІТ-спеціалісти, тому необхідно зберегти оригінальну форму та належний вид у документі перекладу для уникнення неточностей.

Загалом, якщо говорити про переклад сайту для стоматологічної клініки, то всю лексику можна поділити на такі групи:

1. Стоматологічна професійна лексика та терміни:

- терапевтична стоматологія: *treatment of teeth affected by caries* – лікування карієсу; *treatment of gums* – лікування ясен; *treatment of dental*

- canals* – лікування каналів; *injection anesthesia (carpal)* – анестезія ін'єкційна (карпульна); *temporary filling* – тимчасова пломба; *filling from glass ionomer cement (surface caries)* – пломба зі склоіномерного цементу (поверхневий карієс);

- хірургічна стоматологія: *flap operation* – клаптева операція; *resection of the apex of the tooth root* – резекція верхівки кореня зуба; *tooth implantation* – імплантація зубів; *sinus lifting* – сінусліфтинг;

- ортопедична стоматологія: *prosthetics* – протезування; *microprosthetics* – мікропротезування, вініри; *teeth print* – зняття відбитків; *prosthetics of dentition defect photo by polymer and fiberglass tape* – протезування дефекту зубного ряду фотополімером та скловолоконною стрічкою;

- ортодонція: *aligners* – елайнери; *retainer* – ретейнер; *replacement of metal arch with coating* – заміна дуги з покриттям; *intermuscular traction* – міжщелепові тяги; *fixation of separation rings* – фіксація сепараційних кілець;

- професійна гігієна: *teeth whitening* – відбілювання; *veneers* – вініри; *interdental floss with mint* – нитка міжзубна з м'ятою; *interdental brush for implants* – йорщик міжзубний для імплантів;

- естетична стоматологія: *occlusion correction* – виправлення прикусу; *dental braces* – брекети; *aligners* – елайнери.

2. Прейскуранти, які передусім містять інформацію про низку послуг, що надаються стоматологічною клінікою, та про стоматологічні товари, які можна в ній замовити:

- послуги: діагностика – *diagnostic*; ретенційна каппа – *retentional guard*; корекція зубного ряду – *correction of the tooth row*; ортодонтичний атакмен – *orthodontic attachment*; фіксація сепараційних кілець – *fixation of separation rings*; зняття брекетів – *dental braces extraction*;

- стоматологічні товари: зубна паста, що ремінералізує – *toothpaste with remineralizing effect*; бальзам проти запальний з неовітіном – *anti-inflammatory balsam with Neovitin*; нитка міжзубна з м'ятою, 50 м-кодів – *interdental floss with mint, 50 m-codes*, йорж міжзубний для імплантів – *interdental brush for implants*.

3. Текстова форма замовлення, призначена для запису на консультацію та зворотного зв'язку. Наприклад: залишити відповідь – *leave the answer*; записатися на прийом – *book the meeting*; онлайн-консультація – *virtual consultation*.

4. Інтерфейс: домашня (початкова) сторінка – *home*; інформація про нас – *about us*; відгуки – *reviews*; статті – *blog*.

Особливу увагу варто приділити саме першій групі, адже професійна лексика та її адаптація –

чи не найважливіші аспекти роботи під час перекладу сайту.

А. Я. Коваленко пропонує такі види способів перекладу стоматологічної професійної лексики (Коваленко, 2001):

1. Калькування – дослівний переклад слова чи фрази українською мовою: *implantation of teeth* – імплантація зубів; *personal care* – персональний догляд; *surgical stage* – хірургічний етап; *professional hygiene* – професійна гігієна.

2. Транскрибування та транслітерація: *implant* – імплант; *abutment* – абатмент; *sinus lifting* – синус ліфтинг; *microimplant* – мікроімплант; *veneer* – вінір; *anesthesia* – анестезія; *photopolymer* – фотополімер.

3. Описовий переклад – передача терміна за допомогою розширеного пояснення значення англomовного терміна: *treatment response* – відповідь на терапію; *root submergence of tooth* – альвеолярне занурення кореня зуба; *air-conditioning installation* – установка для кондиціонування повітря; *lateral condensation of the root canals of a singlerooted tooth* – латеральна конденсація кореневих каналів однокореневого зуба.

До описового перекладу висувають такі вимоги: 1) переклад має точно відбивати основний зміст позначеного терміном поняття; 2) опис не повинен бути надто докладним; 3) синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною (Карабан, 2001).

4. Переклад за допомогою родового відмінка: *raising the bottom of the maxillary sinus* – підняття дна гайморової пазухи; *pressed crown extraction* – зняття коронки штампованої; *cast crown extraction* – зняття коронки литої; *single*

tooth welding – приварювання одного зуба; *welding of a clasp* – приварювання кламеру.

5. Переклад за допомогою прийменників: *child trainer* – трейнер для дітей; *face mask* – маска для обличчя; *health programme* – програма з охорони здоров'я; *education requirements* – вимоги до освіти; *water supplying device* – прилад для подачі води.

Також у разі перекладу сайту на стоматологічну тему перекладачу варто розуміти необхідність використання перекладацьких трансформацій, адже головною метою перекладу є забезпечення адекватності, досягнення найточнішої передачі сенсу оригінальних текстів та, у контексті перекладу сайту, збереження структурної форми контенту. Саме перекладацькі трансформації здійснюють перехід від тексту джерела до адекватного тексту перекладу.

Висновки. У результаті проведеного аналізу результатів перекладу сайту однієї стоматологічної клініки ми дійшли висновку, що найпоширенішими способами перекладу медичної термінології є транскрибування, транслітерація та калькування.

Переклад сайту стоматологічної тематики – це складний процес, що вимагає висококваліфікованих перекладачів, адже це не лише робота зі складною медичною термінологією, її адаптацією для читачів, а й потреба усвідомлювати необхідність уживання спеціальної лексики, що спрямована на поширення популярності сайту або на його безперебійну роботу. На додачу до цього перекладач має бути обізнаний у тематиці базових кліше для перекладу інтерфейсу сайту. Робота із професійною лексикою вимагає від перекладача володіння гарним глосарієм термінів в активному словнику та базовими знаннями у сфері стоматології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Fischbach H. Problems of medical translation. *Bulletin of the Medical Library Association*. 1962. Vol. 50 (3). P. 462.
2. Yunker J. *Beyond Borders. Web Globalization Strategies*. Boston ; Indianapolis ; London ; New York ; San Francisco : New Riders, 2003. 552 p.
3. Дев'ятко Ю. С. Багатокомпонентні стоматологічні терміни: структурний аналіз та труднощі англо-українського перекладу. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nznuoaf_2015_58_122.pdf (дата звернення: 12.09.2020).
4. Дев'ятко Ю. С. Стоматологічна термінологіка: впорядкування та проблеми англо-українського перекладу. URL: <http://psl.onu.edu.ua/index.php/2413-0613/article/download/131893/128184> (дата звернення: 12.09.2020).
5. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2001. 303 с.
6. Коваленко А. Я. Науково-технічний переклад. Київ : Карп'юка, 2001. 271 с.
7. Тхор Н. М. Англomовна стоматологічна термінологія : семантичний аспект. *Записки з романо-германської філології*. 2017. Вип. 1 (38). С. 130–137.
8. Черноватий Л. І., Карабан В. І. Переклад англomовної економічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2007. 416 с.

REFERENCES

1. Fischbach, H. (1962). Problems of medical translation. *Bulletin of the Medical Library Association*, 1962, P. 462.
2. Yunker J. *Beyond Borders. Web Globalization Strategies*. Boston ; Indianapolis ; London ; New York ; San Francisco : New Riders, 2003. 552 p.

3. Deviatko Yu. S. Bahatokomponentni stomatolohichni terminy: strukturnyi analiz ta trudnoshchi anhlo-ukrainskoho perekladu. [Multicomponent dental terms: structural analysis and difficulties of English-Ukrainian translation] URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nznuoaf_2015_58_122.pdf. [in Ukrainian].
4. Deviatko Yu. S. Stomatolohichna terminoleksyka: vporiadkuvannia ta problemy anhlo-ukrainskoho perekladu [Dental terminology: ordering and problems of English-Ukrainian translation.] URL: <http://psl.onu.edu.ua/index.php/2413-0613/article/download/131893/128184>. [in Ukrainian].
5. Karaban V. I. Pereklad anhliiskoi naukovoï i tekhnichnoi literatury: [Translation of English scientific and technical literature] Textbook. Vinnytsia : Nova knyha, 2001. 303 p. [in Ukrainian].
6. Kovalenko A. Ya. Naukovo-tekhnichnyi pereklad [Scientific and technical translation] K.: Karpiuka, 2001. 271 p. [in Ukrainian].
7. Tkhor N.M. Anhlovna stomatolohichna terminolohiia (semantychnyi aspekt) [English dental terminology (semantic aspect)] *Notes on Romano-Germanic philology*. 2017. Vol. 1 (38). Pp. 130–137. [in Ukrainian].
8. Chernovatyï L. I., Karaban V. I. Pereklad anhlovnoi ekonomichnoi literatury. [Translation of English economic literature] Vinnytsia: Nova knyha, 2007. 416 p. [in Ukrainian].